

Άρειος Πάγος 1929/1988, Τμ. Β'

Πηγή: ΝοΒ 37/89 σελ. 1036

Περίληψη: Εργατικό ατύχημα. - Αιτιώδης συνάφεια. - Αναίρετικός λόγος Κ.Πολ.Δ. 559 αρ. 19. - Έννοια εργατικού ατυχήματος (περίπτωση εμφράγματος ναυτικού ύστερα από καταπόνηση του οργανισμού του λόγω έκτακτης υπερωριακής εργασίας για μεγάλο χρονικό διάστημα). η κρίση για την προσφορότητα της αιτιώδους συνάφειας, ως αόριστη νομική έννοια, υπόκειται στον έλεγχο του ΑΠ. - Αναίρεση για ασαφείς και ανεπαρκείς αιτιολογίες (Κ.Πολ.Δ. 559 αρ. 19).

Απόφαση Δικαστηρίου

Προεδρεύων ο κ. Β. ΛΙΝΑΡΔΟΣ, αντιπρόεδρος

Εισηγητής ο κ. Ι. ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ, αρεοπαγίτης

Δικηγόρος ο κ. Γ. Παυλάκης, ερήμην αναίρεσιβλήτου

Από τις διατάξεις των άρθρων 1, 2 και 3 του ν. 551/1915, ο οποίος κωδικοποιήθηκε με το β.δ. της 24.7/25.8.1920, διατηρήθηκε σε ισχύ και μετά την εισαγωγή του ΑΚ με το άρθρο 38 του ΕισΝΑΚ και κατά τα άρθρα 1 εδ. β' και 66 του ν. 3816/1958 έχει εφαρμογή και στους ναυτικούς, προκύπτει ότι ατύχημα από βίαιο συμβάν αποτελεί και η ασθένεια που επήλθε στο μισθωτό όχι από τη βαθμιαία προοδευτική εξασθένηση και φθορά του οργανισμού του, λόγω της φύσεως και του είδους της εργασίας, αλλά ένεκα της εκτελέσεως αυτής στη συγκεκριμένη περίπτωση υπό συνθήκες τελείως εξαιρετικές, ασυνήθιστες και ανώμαλες, από τις οποίες επήλθε καταπόνηση του οργανισμού του μισθωτού που προκάλεσε την ασθένεια, η οποία δεν θα επερχόταν από τη συνηθισμένη καταπόνησή του την οφειλομένη στην απασχόλησή του. Τέτοιες έκτακτες συνθήκες υπάρχουν και σε περίπτωση έκτακτης υπερωριακής εργασίας, όταν αυτή παρέχεται πέρα από τις κανονικές ώρες για μεγάλο χρονικό διάστημα, αλλά με την προϋπόθεση ότι και αυτή, όπως και κάθε άλλο βίαιο συμβάν, θα κρίνεται από το δικαστήριο της ουσίας, βάσει των περιστατικών που συντρέχουν κάθε φορά, ως πρόσφορη αιτία του ατυχήματος. Τέλος κατά τις διατάξεις του κεφαλαίου Δ' της από 15.9.1978 ΣΣΕ, που κυρώθηκε με την ΑΥΕΝ 70114/9612/1978, αν ο ναυτικός διαταχθεί να εκτελέσει εργασία πρόσθετη δηλαδή πέρα από τις κανονικές ώρες, είναι υποχρεωμένος να την εκτελέσει, δεν μπορεί όμως η πρόσθετη αυτή εργασία να υπερβαίνει τις 4 ώρες μέσα στο εικοσιτετράωρο. Μετά το τέλος της πρόσθετης τετράωρης εργασίας απαγορεύεται άλλη πρόσθετη εργασία, εκτός αν συντρέχει περίπτωση έκτακτης ανάγκης που να αφορά την ασφάλεια του πλοίου, του φορτίου και των επιβαινόντων, οπότε για την έκτακτη αυτή υπερωριακή εργασία καταβάλλεται διπλή υπερωριακή αμοιβή. Εξάλλου η ύπαρξη αντικειμενικώς του αποτελούντος αόριστη νομική έννοια αιτιώδους συνδέσμου υπόκειται στον έλεγχο του ΑΠ. Για την κρινόμενη διαφορά το Εφετείο, όπως προκύπτει από την προσβαλλόμενη απόφασή του, μετά από εκτίμηση των αποδείξεων, που δεν υπόκειται στον έλεγχο του ΑΠ, δέχτηκε τα ακόλουθα: Ο ήδη ανααιρεσιών ενάγων βάσει συμβάσεως ναυτικής εργασίας, που είχε συνάψει στον Πειραιά με την από τις αναηρεσίβλητες εταιρεία με την επωνυμία "U.S.T.C.G.S.A**", η οποία εκπροσωπούσε την άλλη αναηρεσίβλητη, εργάστηκε ως τρίτος μηχανικός στο δεξαμενόπλοιο "M.**" πλοιοκτησίας της αναηρεσίβλητης εταιρείας "F.S.T.C.", χωρητικότητας 100.035 τόνων D.W., από τις 6.7.1979 μέχρι τις 1.12.1979, οπότε απολύθηκε στο Long Beach Η.Π.Α., λόγω ασθένειας. Προηγουμένως ο αναηρεσιών, ηλικίας 45 ετών ήταν υγιής, αλλά κατά το τέλος του Νοεμβρίου 1979 του παρουσιάστηκε προκάρδιο άλγος και μετά ολίγες ημέρες έμφραγμα του μυοκαρδίου, που διαγνώστηκε στο νοσοκομείο St. Pedro Peninsula Hospital. Σ' αυτό εισήχθη στις 30.11.1979 και στη συνέχεια εισήχθη στις 19.12.1979 και νοσηλεύτηκε στο St. Vincent Medical Center του Los Angeles όπου του τοποθέτησαν βηματοδότη στην καρδιά και εξήλθε στις 29.12.1979. Ήδη ο αναηρεσιών λόγω αυτής της παθήσεως είναι ανίκανος για την άσκηση του ναυτικού επαγγέλματος, κατά την γνωμάτευση 2973/6.11.1981 της ΑΝΥΕ. Ο αναηρεσιών εργάστηκε υπερωριακά από α) τις 6.7.1979 μέχρι τις 20.8.1979 επί 164 ώρες, δηλαδή κατά μέσο όρο 3.56 ώρες την ημέρα, β) από τις 21.8.1979 μέχρι τις 30.9.1979 επί 275 ώρες, δηλαδή κατά μέσο όρο 6.70 την ημέρα και γ) από τις 1.10.1979 μέχρι τις 1.12.1979 επί 187 ώρες, δηλαδή κατά μέσο όρο 3.01 ώρες την ημέρα. Δεν εκτέλεσε όμως ο αναηρεσιών εργασία με συνεχές άλγος λόγω ταξειδιού με μια μόνο ηλεκτρομηχανή με πόνους, φούσκωμα στο στήθος, δύσπνοια, αιμωδία στο αριστερό χέρι, κρίσεις, κρύο ιδρώτα, ενώ η εκτέλεση από αυτόν και της εργασίας του ελλείποντος δόκιμου μηχανικού καθεαυτή δεν αποτελεί έκτακτη δυσμενή συνθήκη αλλά απλώς συνεπαγόταν αύξηση των ωρών εργασίας του στους παραπάνω αριθμούς. Έτσι, κατά το Εφετείο, ο αναηρεσιών κατά τη διάρκεια της πεντάμηνης περίπου υπηρεσίας του στο παραπάνω πλοίο εργάστηκε συνεχώς υπερωριακά, αλλά η πρόσθετη αυτή εργασία του δεν ήταν κατά κανόνα περισσότερη από 4 ώρες το εικοσιτετράωρο. Μόνο δε κατά την περίοδο από τις 21.8.1979 μέχρι τις 30.9.1979, που γίνονταν επισκευές της ηλεκτρογεννήτριας του πλοίου από ειδικευμένο συνεργείο της ξηράς, δηλαδή 40 ημέρες, εργάστηκε πρόσθετα, πέρα από το κανονικό ωράριό του

275 ώρες δηλαδή κατά μέσο όρο 6.70 ώρες την ημέρα χωρίς όμως και να είναι ασφαλής αυτός ο υπολογισμός, γιατί οι ώρες πρόσθετης εργασίας όταν υπερβαίνουν το κανονικό τετράωρο υπολογίζονται στην πρακτική διπλές ως εκ του γεγονότος ότι οφείλεται γι' αυτές διπλάσια αμοιβή, από εκείνη που καταβάλλεται για την υπερωριακή εργασία που δεν υπερβαίνει το τετράωρο ημερησίως. Έτσι δεν είναι βέβαιο, κατά το Εφετείο, ότι ο αναιρεσείων εργαζόταν 2.70 πραγματικές ώρες καθημερινά παραπάνω από το τετράωρο, κατά τη χρονική περίοδο που προαναφέρθηκε και το πιθανότερο είναι ότι προσέφερε στην πραγματικότητα 115 ώρες τέτοιας εργασίας. Αλλά και με την αντίθετη εκδοχή, όπως επίσης δέχεται το Εφετείο, η έκτακτη υπερωριακή υπεραπασχόληση του αναιρεσείοντος, είτε αυτή διήρκεσε 58 ώρες είτε είχε διάρκεια 115 ωρών δε βρίσκεται σε πρόσφορο αιτιώδη σύνδεσμο με το έμφραγμα του μυοκαρδίου, που έπαθε ο αναιρεσείων, γιατί τα συμπτώματα αυτού εκδηλώθηκαν για πρώτη φορά στο τέλος Νοεμβρίου 1979, δηλαδή δύο περίπου μήνες μετά την έκτακτη υπερωριακή υπεραπασχόληση του αναιρεσείοντος. Καταλήγον δε το Εφετείο δέχθηκε ότι τόσο η κανονική όσο και η πρόσθετη υπερωριακή εργασία του αναιρεσείοντος δεν εκτελέστηκε υπό έκτακτες ιδιαίτερα δυσμενείς ή ανώμαλες συνθήκες και δεν αποτελεί βίαιο συμβάν κατά την έννοια του άρθρου 1 του ν. 551/1915, που είχε ως αποτέλεσμα την πέρα από τα πλαίσια της σύμβασης ναυτολόγησής του ιδιάζουσα καταπόνηση του οργανισμού του και την εξαιτίας της καταπονήσεως αυτής πρόκληση του εμφράγματος, η δε καρδιακή αυτή πάθησή του οφείλεται σε ενδογενή, αδιευκρίνιστα αίτια, σχετικά με την κατάσταση του οργανισμού του και τη βαθμιαία και προοδευτική εξασθένηση που ενδεχομένως προκάλεσε η εκτέλεση της εργασίας του ως τρίτου μηχανικού κάτω από συνθήκες, που προσιδιάζουν πάντως στη φύση της εργασίας, την οποία με τη σύμβαση ναυτικής εργασίας ανέλαβε να εκτελέσει. Βάσει δε των παραπάνω πραγματικών περιστατικών το Εφετείο απέρριψε την ένδικη αγωγή, με την οποία ο αναιρεσείων ενάγων επιδιώκει την επιδίκαση σ' αυτόν του ποσού των δραχμών 1.672.480 ως αποζημίωση του ν. 551/1915, που, όπως ισχυρίζεται, δικαιούται λόγω του προβαλλομένου από αυτόν εργατικού ατυχήματος. Έτσι που αποφάνθηκε το Εφετείο έχει στην προσβαλλόμενη απόφασή του ασαφείς αιτιολογίες ως προς το ασκούν ουσιώδη επιρροή στην έκβαση της δίκης ζήτημα της έκτακτης υπερωριακής υπεραπασχόλησης του αναιρεσείοντος, αφού δεν αποσαφηνίζει ευκρινώς σε πόσες ώρες ανερχόταν αυτή κατά τη χρονική περίοδο από τις 21.8.1979 μέχρι τις 30.9.1979, ώστε να μπορεί να κριθεί αν οι συνθήκες υπό τις οποίες παρέσχε την εργασία αυτή ήταν τακτικές και συνηθισμένες ή αντίθετα εξαιρετικές και ανώμαλες, οπότε ενόψει και της επί 41 ημέρες διάρκειάς της, μπορούσε να επιφέρει μεγάλη καταπόνηση στον οργανισμό του αναιρεσείοντος. Με ανεπαρκή δε αιτιολογία αποφαίνεται η προσβαλλόμενη απόφαση και περί του ότι η πιο πάνω υπεραπασχόληση του αναιρεσείοντος δεν τελεί σε πρόσφορη αιτιώδη συνάφεια με το επελθόν έμφραγμα του μυοκαρδίου, αφού κατά την αιτιολογία αυτή ο αιτώδης σύνδεσμος αποκλείεται από το γεγονός και μόνο ότι μεταξύ της υπεραπασχόλησης του αναιρεσείοντος και της εκδήλωσης των συμπτωμάτων της καρδιακής του προσβολής μεσολάβησε χρονικό διάστημα δύο μηνών. Λόγω δε των ασαφών και ανεπαρκών αιτιολογιών της σε ζητήματα που ασκούν ουσιώδη επιρροή στην έκβαση της δίκης, στερείται νόμιμης βάσης η προσβαλλόμενη απόφαση και πρέπει να αναιρεθεί σύμφωνα με το άρθρο 559 αριθ. 19 Κ.Πολ.Δ., κατά παραδοχή των πρώτου, δευτέρου και τρίτου λόγων αναιρέσεως, και κατ' εκτίμηση του περιεχομένου των, αποδίδουν όλοι αυτήν την πλημμέλεια στην προσβαλλόμενη απόφαση.